

คุณค่าของคน

ระพี สาคริก

หนังสือเอ๋ยไปไหนมาเป็นแถวๆ เจ้ากินข้าวแล้วหรือยังหนังสือเอ๋ย ขณะนี้ฉันอายุ 80 ปีแล้ว แต่ข้อความประโยคนี้อันแม้ว่าเคยได้ยินผู้ใหญ่ยุคก่อนพูดไว้ ตั้งแต่ฉันยังอายุไม่ถึง 10 ขวบ แต่มันก็ยังก้องอยู่ในหัวใจตลอดมาอย่างไม่มีวันลืม

แต่ก่อน ฉันฟังแล้วเปรียบเหมือน**เข้าหูซ้ายออกหูขวา** ซึ่งก็เป็นอีกประโยคหนึ่งที่ตัวเองเคยถูกผู้ใหญ่ยุคก่อนว่ากล่าว ขณะที่ไม่รับฟังสิ่งซึ่งถูกตักเตือน หรือไม่ก็นิ่งใจลอย เพราะมัวคิดเรื่องอื่นที่ตนกำลังสนใจอยู่ในขณะนั้น

อย่างไรก็ตาม เพราะเสียงดังกล่าวมันยังก้องอยู่ภายใน ถ้าไม่นำออกมาวิเคราะห์ค้นหาเหตุผลให้ได้ ก็ยังคงค้างคาอยู่ในใจ ทำให้เกิดความทุกข์ แม้เพียงเล็กน้อยฉันก็รู้สึกไม่สบายใจ ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากตัวเองเป็นคนไวกับความรู้สึกทุกซอมนมาตลอด จึงเป็นคนมีนิสัยที่คิดอะไรแล้วต้องทำให้เสร็จสิ้น

ข้อความซึ่งคนยุคก่อนกล่าวว่า หนังสือเอ๋ยไปไหนมาเป็นแถวๆ เจ้ากินข้าวแล้วหรือยังหนังสือเอ๋ย มันทำให้ฉันนำมาค้นหาความจริงว่า**หมายความว่าอะไรกันแน่?** สิ่งหนึ่งซึ่งเชื่อมันก็คือ คนยุคก่อนแม้พูดอะไรขึ้นมาสักอย่างหนึ่ง น่าจะเป็นประโยชน์แก่ผู้รับฟังไม่มากก็น้อย

ช่วงหลังๆ อยู่มาวันหนึ่ง มีลูกศิษย์คนหนึ่งเดินทางออกไปทำงานในบริเวณชายแดนซึ่งมีเขตติดต่อกับเขมร ณ ที่นั่นมีกระต๊อบหลังเล็กๆ ซึ่งเจ้าของใช้ขายกาแฟให้แก่ชาวบ้าน เขาก้าวเข้าไปนั่งอยู่ตรงนั้นด้วย

หลังกลับมาแล้ว จึงมาเล่าให้ฟังว่า โดยไม่ได้คาดคิดมาก่อน เขาได้ยินชาวบ้านคนหนึ่งคุยกันในวงสนทนาว่า สังเกตหรือเปล่า อาจารย์ระพีไม่ว่าไปที่ไหน เห็นอะไรขวางหน้ามักเก็บมาคิดหมดทุกเรื่อง เขารู้สึกที่มากจึงกลับมาเล่าให้ฉันฟัง

ฉันหวนกลับไปนึกถึงคำพูดของผู้ใหญ่ในอดีตที่นำมากล่าวไว้ให้พิจารณา ทำให้คิดได้ว่า ผู้ใหญ่ยุคนั้นน่าจะพูดเตือนสติให้รู้ลึกกว่า แม้การอ่านหนังสือถ้าปล่อยให้ผ่านไปเรื่อย ๆ โดยไม่เก็บเอาแต่ละสิ่งซึ่งผ่านเข้ามาในสายตาตัวเอง มาคิดค้นหาความจริงให้ถึงที่สุด แต่ละช่วงของชีวิตย่อมสูญญเปล่า ทั้งๆ ที่แต่ละคนมีสมอง และความคิดซึ่งรองรับไว้ด้วยวิญญานความรักในสังขาร

ความหลากหลายของเพื่อนมนุษย์ โดยเฉพาะในด้านความรู้สึกรู้สึกนึกคิดและสภาพทางอารมณ์ ซึ่งแต่ละคนมีโอกาสสัมผัสอยู่ทุกวัน อาจทุกชั่วโม่งจนถึงนาที ล้วนมีคุณค่าสำหรับการเรียนรู้เพื่อปรับรากฐานจิตใจตัวเองให้มีสภาพที่อิสระเปิดกว้างมากขึ้น

หลังจากมนุษย์นำวัสดุต่างๆ ซึ่งเกิดและดำรงอยู่ร่วมแผ่นดินเดียวกันกับตนมาใช้ประโยชน์อย่างขาดสติ ย่อมมีผลหวนกลับมาทำลายวิญญานความเป็นคนของตัวเอง ทำให้ขาดความรับผิดชอบต่อดินถิ่นเกิดและสังคม ซึ่งแต่ละคนควรมีส่วนร่วม

ช่วงหลังๆ รากฐานความคิดมนุษย์เองได้รับผลกระทบจากกรรมซึ่งตนทำมาแล้ว จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพจากการรู้คุณค่าของชีวิตมาเป็นการตีมูลค่าเสมอเหมือนรูปวัตถุชัดเจนยิ่งขึ้น

ผลการเปลี่ยนแปลงสภาพชีวิตเท่าที่กล่าวมาแล้ว นับวันยิ่งเห็นชัดเจนมากขึ้น สิ่งซึ่งทุกวันนี้มองเห็นอยู่ใกล้ตัวที่สุด น่าจะได้แก่ผลจากการจัดการศึกษาซึ่งนำเอาใบปริญญาอันถือได้ว่าเป็นสิ่งสมมุติมาเป็นเครื่องมือตีมูลค่าคนเหนือกว่าการนำเอาคุณภาพทางจิตใจและความคิดมาใช้เป็นพื้นฐาน

ทุกสิ่งหม่นวนเป็นวัฏจักร ดังนั้นในกระแสการเปลี่ยนแปลงเท่าที่ผ่านพ้นมาแล้ว จนถึงปัจจุบัน ผู้ใหญ่ผู้ถืออำนาจซึ่งครั้งหนึ่งเคยเป็นเด็ก ย่อมมีธรรมชาติที่สืบทอดกระแสดังกล่าวต่อมาเป็นช่วงๆ

อย่างไรก็ตาม ในกระบวนการธรรมชาติของสิ่งมีชีวิต ไม่ว่าจะเป็นคน สัตว์ หรือต้นไม้ ย่อมไม่มีสิ่งใดเป็นไปทั้งหมด ดังนั้นสิ่งที่ยังเหลืออยู่ แม้เป็นส่วนน้อย ถ้ามีความเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งรักษาไว้ได้อย่างมั่นคง ย่อมสามารถยืนหยัดอยู่ท่ามกลางคน

ส่วนมากได้อย่างเด่นชัด โดยเหตุที่มีความภูมิใจในตนเองเป็นพื้นฐาน ช่วยให้มีมั่นคงอยู่ได้

สิ่งดังกล่าว หาใช่ความหยิ่งผยองในตัวเองไม่ หากเป็นความภูมิใจที่เกิดจากการรู้เหตุรู้ผลได้อย่างลึกซึ้ง

ฉันเขียนจากประสบการณ์ชีวิตเท่าที่ผ่านพ้นมาแล้วในอดีต ซึ่งยังคงจำได้ไม่รู้ลืม จากช่วงที่ตนได้รับแรงศรัทธาโดยคนส่วนใหญ่ ในขณะที่คนเหล่านั้นกำลังประสบความทุกข์ ให้เข้าไปรับหน้าที่บริหารสถาบันอุดมศึกษาเกษตรศาสตร์

ตนมองเห็นโอกาสดี ความหมายของเกษตรมีรากฐานหยั่งลงสู่พื้นดินอย่างลึกซึ้ง ดังนั้นการนำตัวเองลงทำงานที่พื้นดินร่วมกับชนรุ่นหลังอย่างเคียงบ่าเคียงไหล่ เปิดโอกาสให้เรียนรู้ความจริงจากใจคนระดับลูกหลานได้อย่างลึกซึ้ง ซึ่งตัวเองย่อมได้รับความคุ้มค่าจนกลับมาเสริมสร้างรากฐานจิตใจให้สูงยิ่งขึ้น

สิ่งหนึ่งที่สอนให้ฉันเห็นความจริงได้อย่างชัดเจน ได้แก่ ความรักความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างคนกับคน อย่างปราศจากการแบ่งวัย เพศ และฐานะความเป็นอยู่ ทั้งนี้และทั้งนั้นสืบเนื่องมาจากการมีความรักพื้นดินร่วมกันเป็นสิ่งสำคัญที่สุด

จึงหวนกลับมาพิจารณาค้นหาความจริงทำให้พบว่า **คะแนนซึ่งแต่ละคนได้รับจากผลการสอบในห้อง รวมถึงกฎระเบียบต่างๆ สิ่งเหล่านี้เป็นเพียงรูปแบบต่างๆ ที่คนสมมุติขึ้นมา จึงหาใช้มีตัวตนให้จำต้องยึดติดและนำมาใช้ตัดสินคุณค่าชีวิตคนไม่**

ความจริงแล้ว สิ่งที่อยู่ในรากฐานความคิดฉันมาตลอด แม้ก่อนที่จะเข้ามารับตำแหน่งผู้บริหาร ตัวเองมีเป็นธรรมชาติอยู่แล้ว จึงไม่รู้สึกรำพันไหวต่อคำวิพากษ์วิจารณ์ต่างๆ โดยที่เข้าใจได้ว่าสิ่งเหล่านี้เปรียบเสมือนเสียงนกเสียงกาที่ร้องออกมาอย่างเป็นธรรมชาติจากสิ่งซึ่งแฝงอยู่ในรากฐานจิตใจของแต่ละคน

หากใช้โอกาสมองย้อนกลับไปรู้ความจริงว่า แต่ละคนที่แสดงออก มีธรรมชาติภายในจิตใจเป็นอย่างไร โดยที่รู้ว่าสิ่งเหล่านี้คือความจริงจากใจซึ่งตกอยู่ในสภาวะยึดติดรูปแบบ ตนจึงรับฟังไว้เพื่อเรียนรู้เรื่องคนชัดเจนยิ่งขึ้น

หากสืบเนื่องมาจากรากฐานจิตใจที่มั่นคงเข้มแข็งอยู่กับความเป็นตัวของตัวเอง
เสียดังวิจารณ์เหล่านี้จึงเปรียบเสมือนครูช่วยสอนให้จิตใจตัวเองหนักแน่นยิ่งขึ้น เปิด
โอกาสให้เข้าใจความจริงที่อยู่ในใจตัวเองจากความหลากหลายของความคิดคนซึ่งอยู่
รอบข้าง

สภาพดังกล่าวย่อมมีผลช่วยสอนให้ฉันรู้ว่า ความหลากหลายของเพื่อนมนุษย์คือ
ครูที่ช่วยสอนให้ตัวเองรู้ความจริงอันเป็นธรรมชาติที่อยู่ในใจชัดเจนยิ่งขึ้น

จากสภาพชีวิตเท่าที่ผ่านมาแล้ว ยิ่งทำให้รู้สึกลึกซึ้งยิ่งขึ้นว่า แท้จริงแล้วธรรมชาติคือ
ความจริงซึ่งอยู่ในใจและค้นได้จากใจตนเองโดยแท้

คุณค่าชีวิต จึงควรค้นหาจากประสบการณ์ชีวิต โดยมีสภาพความ
หลากหลายของเพื่อนมนุษย์จากรอบด้าน เป็นครูสอนให้ตนสามารถหยั่งรู้ได้
ลึกซึ้งถึงรากฐาน โดยที่ตนเองพึงต้องเปิดใจให้กว้าง เพื่อครอบคลุมความ
หลากหลายซึ่งเป็นความจริงจากภายนอกไว้ได้อย่างครบถ้วนทุกรูปแบบ

4 กันยายน 2545